

Een meeslepende roman over twee vrouwen die in tijden van oorlog hun toekomst vinden in een kleine bakkerij in Parijs

EEN BAKKERIJ *in* PARIJS

ROMAN

AIMIE K. RUNYAN

Auteur van De school voor perfecte bruiden

AIMIE K. RUNYAN

Een bakkerij in Parijs

Vertaald door Caecile de Hoog en Lara Visser

De Fontein

1

LISETTE

2 september 1870

‘Kom bij het raam vandaan, Lisette. Ik wil niet dat iemand weet dat we hier zijn.’

Maman zat al sinds het ontbijt met haar borduurwerk in haar stoel, al betwijfelde ik of ze meer dan tien steken had gezet in de drie uur die inmiddels waren verstreken, maar het gaf haar iets omhanden tijdens het piekeren. We woonden aan de Place Royale, een van de oudste wijken in het centrum van de stad. Na de Revolutie was het plein omgedoopt tot Place des Vosges, maar sinds de herinvoering van de monarchie werd het weer Place Royale genoemd. Een aantal van de oudste en rijkste families van Parijs woonde hier, en *maman* was bang dat wanneer de Pruisen Parijs innamen, onze wijk als eerste ten prooi zou vallen aan hun wreedheid, maar naar mijn gevoel maakte ze onze wijk belangrijker dan hij was. Er zat geen strategisch voordeel aan het binnenvallen van ons vredige stukje Parijs, afgezien van de rijkdommen die ze konden plunderen. Dat leek me niet voldoende, maar *maman* was ervan overtuigd dat onze koppen zouden rollen als ze door de muren van Parijs braken. Ondanks de zorgen van *maman* wilde *papa* niet dat we ons terugtrokken op het platte-

land, zoals onze burens hadden gedaan. Wekenlang weigerde hij te geloven dat de Pruisen erin zouden slagen Parijs te bereiken. Nu het ernaar uitzag dat het ze wel zou lukken, zei hij dat hij ons huis niet wilde achterlaten voor de indringers, ook al riskeerde hij daarmee ons leven. Zouden onze bedienden, Gustave en Philippe, ons verdedigen als de Pruisen binnenvielen? Ze zouden ons eerder verraden als ze dachten daarmee hun eigen hachje te kunnen redden. Om deze reden wantrouwde papa hen en iedereen uit de arbeidersklasse. De nederlaag bij Sedan en de geruchten dat de keizer zou zijn verdreven, maakten iets wat eerst absurd had geleken heel goed mogelijk.

‘Maakt u zich zorgen, papa?’ vroeg de kleine Gislène, die naast maman zat.

‘In het geheel niet. De keizer zal de Pruisen snel onder de duim hebben, let op mijn woorden,’ zei papa terwijl hij door de kamer ijsbeerde.

Antoine, mijn kleine broertje, knikte enthousiast vanaf zijn stoel, waarop hij het afgelopen uur een van de lievelingsboeken van onze vader had zitten lezen. Hij verlangde er zo naar om in papa’s voetstappen te treden dat ik me afvroeg of hij zich soms permanent aan hem had vastgeklonken. Gislène, een kleuter nog, had zich in de fauteuil tegen maman aan genesteld. Ze was mamans dierbare poppetje, compleet met gouden ringetjes. Het was begrijpelijk dat maman een voorkeur voor haar had, en ze was te lief om haar de aandacht die die voorkeur opleverde te misgunnen.

Ik was de oudste, een meisje, terwijl ze zo wanhopig verlangden naar een erfgenaam, en ik was te eigenwijs om mamans lieveling te zijn. Vermoedelijk zagen ze me in eerste instantie als een opvoedkundig experiment. Ze oefenden hun ouderlijke vaardigheden op me, uiteraard met de hulp van een hele reeks gouvernantes. Maar het duurde tien lange, teleurstellende jaren voordat hun dierbare zoontje werd geboren. Ik geloof dat ze in de loop van die tijd een behoorlijke hekel aan me hebben gekre-

gen. Toen Antoine eenmaal geboren was, en niet lang daarna Gislène, veranderde die hekel in een over het algemeen niet onprettige onverschilligheid. In Antoine hadden ze een erfgenaam gevonden en in Gislène een lieve, volgzame schoonheid. Ik was ook best mooi, hoewel ik rood haar en sproeten had, waardoor maman mijn huwelijksvooruitzichten somber inzag. Het was soms eenzaam als ongezien kind, maar het grote voordeel was dat het me een mate van onafhankelijkheid gaf die meer opletende ouders een jonge vrouw van eenentwintig nooit zouden hebben gegeven.

‘Ik ga een dutje doen,’ kondigde ik aan, in plaats van dat ik mijn gebruikelijke plekje op de houten stoel innam met een van de saaië boeken die de goedkeuring van maman konden wegdragen. Voornamelijk boeken over etiquette en het huishouden.

‘Is dat de beste manier waarop je je tijd kunt besteden?’ vroeg maman, die altijd deed alsof ze belangstelling had voor mijn bezigheden terwijl dat nauwelijks het geval was.

‘Laat haar toch met rust, vrouw. Dit zijn moeilijke tijden,’ zei papa op berispende toon. Een fractie van een seconde viel mijn mond open van verbazing. Hij nam zelden de moeite het voor me op te nemen.

‘Ik heb opeens hoofdpijn, maman. Maar tegen etenstijd ben ik vast weer helemaal de oude.’

Ze zuchtte teleurgesteld, alsof een middagdutje doen op de een of andere manier een tekortkoming was. Als dat zo was, was het er een waar ze zelf minstens één keer per week aan toegaf, maar het was het gedoe niet waard om haar daarop te wijzen.

‘Breng dit boodschappenlijstje naar Marie voordat je naar boven gaat,’ zei maman. Ze overhandigde me een papiertje waarop haar keurige handschrift zichtbaar was. ‘Ik hoop dat Nanette haar goed heeft laten zien hoe het moet. Ik wil niet dat de winkeliers ons nog meer oplichten dan ze al doen.’

Onze nieuwste keukenmeid was net een paar maanden in dienst, maar maman had geen enkele moeite genomen haar in te werken,

en dus was die taak op mijn schouders en die van onze oude kokkin terechtgekomen. Gelukkig was Marie slim en leergierig, en nam ze veel liever orders van mij aan dan van mijn ouders.

Ik weerhield mezelf ervan mijn hoofd te schudden en zonder er nog een woord aan vuil te maken verliet ik met het lijstje in mijn hand de kamer.

De keuken voelde voor mij altijd als een compleet andere wereld door het grote contrast met de rest van het huis. Het was er licht en luchtig dankzij de openslaande deuren naar de binnenplaats. Anders dan de rest van het huis, waar het vol stond met dure prullaria die door maman waren uitgekozen, had elk voorwerp in de doeltreffend ingerichte keuken een duidelijke plek en een doel. Elke lepel, elk mes en elke mengkom had een vast plekje aan een haak, op een plank of in een la, en iedereen die het voorrecht had toegang te krijgen tot Nanettes keuken haalde zich haar woede op de hals als er ook maar één gebruiksvoorwerp op de verkeerde plek werd gelegd. Glimmende koperen pannen hingen aan de muren of stonden te pruttelen op het enorme gietijzeren fornuis, dat een groot deel van de ruimte in beslag nam en vaak vol stond met soepen en stoofpotten. Als kind deed ik altijd alsof de grote soeppan een heksenketel was en de rijen kruidenpotjes geheime ingrediënten bevatten die de vriendelijke heks – lieve Nanette – een leven lang had verzameld en bewaard. Koriander was geen gewone koriander, maar de afgeknippte stukjes vacht van een zeldzame vleermuissoort die verzameld waren bij volle maan. Oregano was mos van een taxusboom die gezegend was door goede feeën, enzovoort.

In het begin genoot Nanette van de frisse wind die mijn aanwezigheid bracht in de keuken. Toen mijn nieuwsgierigheid uitgroeide tot serieuze interesse, joeg ze me niet weg, maar leerde me het vak alsof ik haar eigen dochter was. Ik leerde het aan haar zijde met mijn rode dagboek met de vergulde pagina's in de hand, voortdurend aantekeningen makend. Ik gaf maman als excuus dat ik mijn lessen nogmaals wilde doornemen in de beslotenheid

van mijn eigen kamer, en het leek erop dat ze die leugen voor zoete koek nam. Voor die enkele keer dat ze zich afvroeg waar ik was, hadden Nanette en ik een plan bekookstofd. We kochten de dienstmeisjes om met koekjes en taarten – die ik vaak zelf had gebakken – om ze naar de keuken te laten komen en me te waarschuwen, zodat ik via de achtertrap naar mijn kamer kon sluipen en vervolgens, nadat ik het meel van mijn jurk had geklopt, via de hoofdtrap naar beneden kon gaan als ze me riep. Maar toen ik oud genoeg was om met maman naar openbare gelegenheden te gaan, was ik te vaak afwezig om een vaste hulp in de keuken te kunnen zijn. Naarmate Nanette ouder werd, werd het me duidelijk dat ze een toegewijde hulp nodig had, en zo kwam het dat Marie werd aangenomen.

Marie was al bezig met de voorbereidingen van het avondeten. Uit haar doeltreffende manier van werken sprak veel ervaring, waaronder de harde waarheid verborgen lag dat ze zodra ze groot genoeg was geweest om over de rand van het fornuis te kunnen kijken, er het grootste deel van haar tijd had doorgebracht.

‘Maman heeft een boodschappenlijstje voor je,’ zei ik terwijl ik het papertje op een schone plek op het aanrecht legde.

‘Natuurlijk heeft ze dat,’ zei ze terwijl ze haar wang afveegde met haar hand, waarna ze haar aandacht weer op de pruttelende pan richtte. Toen ze besepte dat ze de etiquette had geschonden keek ze me met grote ogen aan. ‘Ik bedoel: natuurlijk, mademoiselle Lisette, ik ga meteen.’

Ik wuifde haar faux pas weg. Alles waar die arme Marie maman voor zou kunnen uitmaken, was waarschijnlijk terecht. ‘Is alles goed?’ vroeg ik. ‘Je lijkt niet helemaal jezelf.’ Ze zag bleker dan normaal en er parelden zweetdruppeltjes op haar voorhoofd, vermoedelijk door de inspanning die het haar kostte om te verbijten wat haar mankeerde.

‘Het is niets, mademoiselle. Maakt u zich geen zorgen.’ Ze zette een stap naar voren richting de pruttelende pan op het fornuis en haar gezicht verried dat ze pijn had.

‘Onzin, ik sta erop dat je zegt wat er is. Ik kan een dokter voor je halen.’

‘Dat is niet nodig. Ik heb vanochtend mijn enkel verzwikt. Ik gleed uit op het mos op de binnenplaats. Het doet veel pijn, maar over een paar dagen gaat het vast beter. Ik heb hem zo stevig mogelijk verbonden met een doek. Geen dokter zou meer kunnen doen.’

Nanette kwam vanaf de andere kant van de keuken bij ons staan. ‘Dus dat was dat gekletter vanmorgen? Ik dacht dat je me had verteld dat een zwerfkat het wasbord had omgegooid dat ik buiten te drogen had gezet. Waarom lieg je tegen me?’

‘Ik wilde niet ontslagen worden. Zodra ik kon staan, ben ik weer aan het werk gegaan.’

‘Kind, hoe vaak moet ik je nog vertellen dat ik je voor zo’n kleinigheid heus niet wegstuur. Als ik dat zou doen, zou ik al het werk weer in mijn eentje moeten doen totdat ik monsieur Vigneau ervan kan overtuigen een nieuw meisje aan te nemen. Dat heeft me de eerste keer twintig jaar gekost, en dat was met hulp van onze kleine keukenmuis hier, die er de laatste vijf jaar onophoudelijk bij hem op heeft aangedrongen.’

‘Het spijt me, Nanette, ik zal het nooit meer doen.’

‘Nou, in deze staat kun je geen boodschappen doen. Ik zal het voor je moeten doen.’ Sinds het uitbreken van de oorlog hadden we het personeel teruggebracht tot het minimum en er was niemand beschikbaar voor deze taak, behalve ik.

‘Je ouders zullen me levend villen als ik dat toesta,’ zei ze. ‘Ik red het zelf wel.’

‘Ze zullen er nooit achter komen,’ drong ik aan. Ik kon de warme septemberzon al bijna op mijn gezicht voelen en zou de bedompte lucht in het huis tegen elke prijs willen verruilen voor de roetlucht van de stad. Ik werd bijna gek doordat ik daar opgesloten zat, hoe mooi en weelderig de tapijten, meubels en decoraties ook waren.

‘Het is voor een meisje van goeden huize zoals jij op dit mo-

ment niet veilig om zonder begeleiding buiten te zijn. Je zou je leven op het spel zetten.'

'Daarom moeten jullie me een jurk lenen, zodat ik niet opval op straat. En dan kan Marie even uitrusten in mijn kamer. We hebben ongeveer dezelfde maat. Ze verwachten dat ik een dutje doe tot het avondeten, en dat is precies wat jij zou moeten doen.'

'Ik heb geen extra jurk,' verklaarde Marie. 'Ik ben aan het sparen voor een andere, maar ik werk hier nog maar twee maanden...'

'Dat maakt niet uit. Je kunt een nachtjapon van mij dragen en dan zal ik de jurk dragen die je aanhebt, als je het niet erg vindt.'

Marie keek alsof ze bezwaar wilde maken, maar klemde haar kaken opeen en hield zich in. Ze gebruikte duidelijk al haar wilskracht om de pijn het hoofd te bieden en had niet de kracht om tegen me in te gaan. Ze schoof de soep naar het koude gedeelte van het fornuis en veegde vastberaden haar handen af aan haar schort.

Ik liet haar tegen me aan leunen terwijl we de achtertrap naar boven namen. Mijn kamer lag gelukkig het dichtst bij de trap zodat ze zich snel kon terugtrekken als er iemand kwam kijken. Ik hoopte vurig dat het niemand opeens zou interesseren waar ik uithing.

Terwijl we kleren uitwisselden, gaf ze me onophoudelijk advies over welke winkels ik moest bezoeken en hoeveel ik er moest afdingen. Hoewel het de gewoonte was geweest om de boodschappen te laten bezorgen, had de oorlog met de Pruisen alles in een neerwaartse spiraal gebracht. We moesten op zoek naar wat we nodig hadden, in de hoop dat we de ingrediënten konden vinden waarmee we onze maaltijden konden bereiden. Ik hoopte dat ik me de details zou herinneren die Marie allemaal opsomde, maar dat leek me onwaarschijnlijk. Ik zou gewoon mijn best moeten doen en hopen dat ik niet zóveel zou betalen voor de wekelijkse voorraad dat maman die arme Marie van een misdrijf zou beschuldigen.

Maries jurk rook naar zweet, vet en muf meel. Ik was blij dat ik een reden had om haar een nachtjapon te lenen, zodat de geur van haar jurk niet in mijn lakens zou trekken. De nachtjapon kon gewassen worden voordat ik hem weer nodig had, maar de lakens zouden nog een week moeten wachten. Dan had ik ze moeten besprenkelen met een beetje jasmijnparfum voor het slapengaan. Dat was alles wat ik kon doen om de geur van de jurk te verdragen terwijl ik buiten rondliep, laat staan hoe erg het zou zijn geweest als ik erin had moeten slapen in de beslotenheid van mijn slaapkamer. Achteloos pakte ik de bijenflacon van mijn kaptafel en bracht achter elk oor een beetje parfum aan. Het zou de geur niet verdrijven, maar het zou genoeg zijn om me ervan af te leiden. Ik haalde wat munten en bankbiljetten uit mijn eigen spaarpot voor het geval ik een winkel moest bezoeken waar papa geen rekening had openstaan.

Ik keek in de spiegel en huiverde. Maries jurk stonk niet alleen, maar was ook vies en afgedragen, en ik had het gevoel dat ik er net zo sleets en vaal uitzag als de stof die voor meer dingen had dienstgedaan dan waar hij voor bedoeld was. Ik sloop zo snel en stil mogelijk door de achterdeur naar buiten. Officieel mocht ik sinds het beleg slechts eenmaal per dag een frisse neus halen op de Place Royale, bij voorkeur in de schaduw van de zuilengang om mijn sproeten niet te verergeren. Het met gras begroeide plein werd doorsneden door voetpaden van *stabilisé*, een mengsel van zand, grind en kalk, net als in de tuinen van Versailles. Ik had de afgelopen maand elk voetpad wel een miljoen keer betreden en elke keer wanneer ik het knerpende *knars-knars-knars* van de grove laag onder de zolen van mijn kinderlaarzen hoorde, vreesde ik steeds meer dat ik gek werd. Met een zucht van verlichting ontsnapte ik naar de kinderkopjes van de Rue de Rivoli en de rest van Parijs.

Voor de opstand hield ik ervan om ertussenuit te knijpen en mezelf te verliezen in de drukte van de stad. Waarschijnlijk was dat niet heel veilig voor een jonge vrouw alleen, maar meestal had

ik een dienstmeisje kunnen overhalen met me mee te gaan en me een beetje de ruimte te geven. Ik vond het heerlijk om over de lange boulevards te dwalen, die door baron Haussmann tijdens zijn recente ambtsperiode als prefect nog breder en ruimer van opzet waren gemaakt. Papa had een hekel aan Haussmanns grote appartementengebouwen, net als aan veel andere veranderingen die waren doorgevoerd sinds de keizer was begonnen Parijs te renoveren met de ijver van een ontevreden huisvrouw, maar ik zag de charme wel van de gietijzeren balkons en het gemak van wegen die breed genoeg waren voor koetsen om elkaar te passeren.

Ondanks de verleiding stond ik mezelf niet toe die middag eindelijk rond te dwalen, hoezeer mijn ziel er ook naar verlangde. Het lukte me om het grootste deel van wat Marie moest inslaan bij de slager te kopen, hoewel de voorraad schaars leek vergeleken met de maanden vóór de oorlog. De fromagerie had bijna helemaal geen voorraad, en maman zou het moeten stellen zonder haar favoriete camembert uit Normandië. Papa zou haar er simpelweg op zijn weinig diplomatieke manier aan herinneren dat de oorlog van ons allemaal offers vergde, en dat die van haar verhoudingsgewijs gemakkelijk te dragen waren.

De schappen in de kruidenierswinkel waren karig gevuld, maar niet helemaal leeg. Ik gaf mijn lijstje aan de kruidenier, die er een blik op wierp en mij vervolgens vluchtig opnam. Hij zei niets, maar begon de boodschappen waar maman om had gevraagd bij elkaar te zoeken. Alles leek normaal. Wat koffie en meel, en nog wat andere artikelen. In een paar minuten tijd had hij alle boodschappen op de lijst verzameld, en hij bracht ze naar de toonbank waar ik stond te wachten.

‘Voor wie werk je?’ vroeg hij terwijl hij me schuins aankeek, alsof hij me nog steeds probeerde in te schatten.

‘Voor de familie Vigneau aan de Place Royale,’ zei ik. ‘U kunt dit op hun rekening zetten.’

‘Je bent niet het meisje dat normaal altijd komt,’ zei hij en nu sloeg hij zijn armen over elkaar.

‘Nee, Marie heeft haar enkel verzwikt en ik ben in haar plaats gekomen,’ verklaarde ik. ‘Ze was niet in staat om zo ver te lopen.’

‘Hoe weet ik of je niet probeert gratis eten te krijgen op rekening van een van mijn beste klanten?’ Hij begon rood aan te lopen en ik wist dat zijn woede het kookpunt naderde. Het was aan mij om die te temperen.

‘Als het een probleem is, monsieur, kan ik de rekening deze keer contant betalen. Ik kan vragen of ze u een bericht sturen als ik in de toekomst nog eens moet komen.’ Ik stak mijn hand in Maries zak, waarin ik een paar bankbiljetten had gestopt.

‘Is dit genoeg?’

‘Honderd franc? Ben je gek? Hoe komt een keukenmeid in godsnaam aan honderd franc?’ De moed zonk me in de schoenen. Ik had er niet over nagedacht hoe vreemd het zou overkomen als een dienstmeid zo’n groot bedrag bij zich had.

‘Mijn madame heeft...’

‘Beste meid, wie je ook bent, ik ken madame Vigneau goed genoeg om te weten dat ze nog eerder in het oog van de keizer zou spugen dan dat ze een nieuwe dienstmeid honderd franc zou toevertrouwen.’

‘Is er een probleem, monsieur Levesque?’ Een jongeman in het uniform van de Nationale Garde kwam naar de toonbank. Zijn haar had de kleur van gepolijst koper en zijn ogen waren helderblauw. Hij kon niet ouder zijn dan vijftientig, maar had de indrukwekkende uitstraling van iemand die al jaren in uniform liep. *Monsieur Levesque*. Natuurlijk. Zolang ik leefde hadden we geen dienstmeid gehad die niet had geklaagd over zijn zure karakter.

‘Ah, monsieur Fournier. Deze... vrouw... beweert dat ze in dienst is bij de familie Vigneau en dat ze in het bezit is van een grote som geld. Het is glashelder dat ze een dief en een leugenaar is.’

‘Dat zijn zware beschuldigingen, monsieur. Hebt u enig bewijs van wangedrag, afgezien van het feit dat ze geld bij zich heeft?’ De gardist, een nogal lange man, richtte zich in zijn volle lengte

op, alsof hij daarmee de ernst van de beschuldigingen wilde benadrukken.

‘Nee, maar sinds wanneer heeft een keukenmeid honderd franc op zak? Daar kan ze niet op een eerlijke manier aan gekomen zijn.’ De kruidenier sloeg zijn armen weer over elkaar alsof deze uitspraak genoeg was om de zaak mee te beslechten.

‘U had rechercheur moeten worden, Levesque. Dat had beter bij u gepast dan kruidenier.’

‘Wilt u beweren dat ik niet geschikt ben voor mijn vak, monsieur?’ Hij liet zijn armen langs zijn lichaam hangen en zette een stap in de richting van monsieur Fournier. Een gedurfde zet als je bedacht hoe gemakkelijk de soldaat deze man op zijn nummer kon zetten.

‘Ik denk dat een kruidenier die niet bereid is zijn waar voor contant geld te verkopen, moet nadenken over hoe hij zijn bedrijf leidt.’

Levesque stond met zijn mond vol tanden.

‘Dat is dan drie franc, *mademoiselle*.’ Het laatste woord sprak hij vol minachting uit. Ik voelde mijn wangen rood worden toen ik besepte hoeveel geld ik hem te veel had aangeboden. Ik vond een briefje van tien franc en schoof het over de toonbank naar hem toe. Hij gaf me mijn wisselgeld en keek me vernietigend aan terwijl ik de boodschappen in Maries mand legde. Ik knikte en liep de straat weer op. Ik zuchtte van verlichting, blij dat ik bijna klaar was met mijn boodschappenrondje, waarin ik een waardevolle les had geleerd over hoe ver mijn onwetendheid over het echte leven reikte.

‘Wacht even,’ zei de gardist toen ik tien passen van de winkel verwijderd was.

‘Waarmee kan ik u helpen, monsieur...?’

‘Fournier,’ vulde hij aan. ‘Théodore Fournier. Je kunt me helpen door me te vertellen waarom je je voordoet als het dienstmeisje van de familie Vigneau en wat er met Marie is gebeurd.’

‘Dus u gelooft monsieur Levesque,’ zei ik. ‘Waarom hebt u me dan niet gearresteerd?’

‘Ik geloof hem niet zonder meer,’ zei hij. ‘En Levesque is echt een ploert. Ik gun hem niet de voldoening een crimineel te hebben betrap’t.’

‘U denkt dat ik een crimineel ben?’ vroeg ik.

‘Nee, maar keukenmeiden hebben geen briefjes van honderd franc bij zich.’ Hij greep mijn handen vast om ze te bekijken. ‘En ze hebben geen handen die duidelijk nog nooit een druppel afwaswater hebben gezien. Ook dragen ze doorgaans geen jasmijnparfum. Bovendien is die jurk van Marie. Ik wil weten wat er met haar is gebeurd.’

Ik keek naar de vieze jurk en vervolgens naar mijn handen, die vrij waren van het eelt en de blaren die je overhield aan een dag hard werken. Ik kookte wanneer mijn agenda het toeliet, maar ik hoefde na afloop mijn handen niet te verpesten met het schrobben van de pannen. Mijn vermomming was volkomen ontoereikend geweest. ‘U hebt een scherpe blik, monsieur Fournier. Met Marie gaat het goed,’ verzekerde ik hem. ‘Ze leende me haar jurk omdat ik zelf niets geschikts had.’

Hij keek me schuins aan en dacht na over mijn verhaal. Hij verwierp het niet meteen, maar was ook niet helemaal overtuigd. ‘Maar wat is je band met het huis? Hoe ken je Marie?’

Ik staarde hem aan en wilde hem heel graag dezelfde vraag stellen. Hoe kende hij die lieve, jonge Marie? Hoe kon hij haar jurk zo gemakkelijk herkennen? Ik haalde diep adem. Het leek zinloos hem de waarheid te onthouden. ‘Ik ben de oudste dochter van het huis.’

‘Aha, verveeld jong, rijk meisje neemt een dag vrij om te zien hoe de armen zich redden?’ vroeg hij terwijl zijn kaak verstrakte. Het woord ‘rijk’ sprak hij uit als een vloek.

‘Nee, het is zoals ik monsieur Levesque vertelde. Ze heeft haar enkel verzwikt en was niet in staat boodschappen te doen, en ik was de enige die in haar plaats kon gaan. Ik dacht dat het veiliger zou zijn om me te kleden als een dienstmeisje.’

‘Wat dat betreft heb je geen ongelijk,’ zei hij met een iets

vriendelijker gezicht. ‘Het is niet verstandig voor een meisje als jij om alleen de straat op te gaan.’

‘En dat geldt niet voor Marie? Ze kan niet veel ouder zijn dan ik. Welk recht heb ik om haar boodschappen te laten doen als ik ze zelf niet zou willen doen?’

Hij zweeg even. ‘Als je dat echt gelooft, is er misschien nog hoop voor ons. Toch wil ik je graag naar huis brengen. Ben je klaar met boodschappen doen?’

‘Ik moet nog bij één winkel langs, monsieur,’ zei ik. ‘Ik vind het niet erg om er alleen heen te lopen. Het is niet ver.’

‘Ik zou me beter voelen als ik bij je bleef,’ zei hij. ‘Bovendien kan het nog steeds zo zijn dat je liegt, en ik zal de waarheid pas weten als ik je de deur van dat huis zie binnengaan.’

‘Goed dan,’ zei ik. ‘Als ik zo vrij mag zijn u dezelfde vraag te stellen: wat is úw band met Marie?’

‘Ze komt uit mijn buurt in Montmartre. Ik ken haar al sinds ze een klein meisje was. Dat ze een betrekking kreeg in een deftig huis aan de Place Royale was zeker een week lang het gesprek van de dag.’

Ik dacht na over zijn woorden. Het was waarschijnlijk waar dat een betrekking als keukenmeid in een huis als het onze voor velen in dat deel van de stad een droom was die uitkwam. Het was hard werken, maar er was genoeg te eten en je had een warm bed om in te slapen. Velen waren slechter af, en dat leek erg oneerlijk.

Mijn mijmering werd onderbroken toen we de winkel hadden bereikt waar ik moest zijn. ‘Hier is het.’ Ik wees naar de stoffenzaak die er nog steeds uitzonderlijk goed bevoorraad uitzag. Mensen gaven minder om mousseline en zijde als er een wolf voor de stadspoort stond te grommen. Hij nam mijn mand met boodschappen van me over terwijl ik mijn bestelling plaatste.

‘Kunt u mij het blauwe linnen laten zien, alstublieft,’ zei ik. De winkelier overhandigde me de rol stof, die dik en onverslijtbaar was en niet onprettig om naar te kijken. Stevig, maar niet te ruw op de huid. En hij zou bestand zijn tegen een goede wasbeurt,

wat een vereiste was. Ik knikte goedkeurend. ‘Vijf meter hiervan, en nog eens vijf van het groene linnen.’ Ik liet hem garen en knopen pakken, die nodig waren om van de stoffen twee eenvoudige, maar bruikbare jurken te maken.

Zorgvuldig sneed de winkelier de stof op de goede lengte af en verzamelde het naaigerei. Deze keer wachtte ik op het totaalbedrag voordat ik geld uit mijn zak haalde.

‘Heb je geen naaister voor dat soort dingen?’ merkte Fournier op toen we terugliepen in de richting van de Place Royale. ‘Ik dacht dat ze stalen van geïmporteerde oosterse stoffen bij jullie aan huis brachten, jullie maten opnamen en meer van dat soort kolder.’

‘Het is niet voor mij. Marie heeft duidelijk een nieuwe jurk nodig.’ Ik gebaarde met een hopeloze blik naar de jurk die ik droeg. ‘Ik dacht dat blauw haar goed zou staan.’

‘Misschien zouden meer vrouwen gedwongen moeten worden de jurk van hun dienstmeisje te dragen. En waar is die andere stof voor?’ Hij sprak zachter en klonk niet meer als een schoolmeester die een ongehoorzame leerling berispt, maar als een man die een normaal gesprek voert.

‘Ik hoef u niet te vertellen dat we in oorlog zijn, monsieur,’ zei ik. ‘Het lijkt me verstandig om iets stevigs te dragen.’

‘Je bent wijzer dan je van iemand met jouw opvoeding zou verwachten,’ zei hij terwijl hij mijn woorden overdenkend in de verte staarde.

‘U hebt geen hoge dunk van de rijken, hè?’

‘Hoe kan iemand een hoge dunk hebben van een kankergezwell dat het merg van onze samenleving wegvreet? Nee, ik heb helemaal geen hoge dunk van de rijken,’ zei hij knarsetandend voordat hij zichzelf weer in bedwang had.

‘Zij die rijk zijn geboren hadden daarin geen keuze,’ zei ik.

‘Nee, en zij die rijk zijn geboren krijgen over het algemeen een opvoeding die hun verbiedt iets nuttigs te doen met hun rijkdom en hun medemens te helpen. En zo blijven we in een kringetje ronddraaien.’

‘We doen ons liefdadigheidswerk, monsieur,’ zei ik, denkend aan de uren die maman me dwong te besteden aan het klaarmaken van manden met eten voor de minderbedeelden. Het was belangrijk werk, maar het moest altijd gedaan worden in het gezelschap van vervelende mensen.

‘Ja, in het volle zicht, zodat iedereen kan zien hoe grootmoedig jullie zijn. Denk je nu werkelijk dat een mandje met eten hier en een paar muntjes daar genoeg is om de honger die de stad ondermijnt op te lossen? Nee. Er moet echt iets veranderen.’ Hij sprak deze woorden vol overtuiging uit.

‘Ik kan u geen ongelijk geven,’ zei ik. ‘Het lijkt alsof mijn moeder altijd net genoeg liefdadigheidswerk doet om haar geweten te sussen.’

‘En zo gaat het altijd bij jullie. Maar jij lijkt meer initiatief te tonen dan de meesten. Misschien is er toch nog hoop,’ herhaalde hij zijn eerdere observatie.

‘Ik ben blij dat ik in ieder geval tot op zekere hoogte uw goedkeuring kan wegdragen,’ zei ik, zelf verbaasd dat dit echt waar was. ‘U bent erg gepassioneerd over uw zaak.’

‘Het is niet alleen mijn zaak. Het is de zaak van alle mannen, vrouwen en kinderen die moeten werken voor de kost. Denk maar niet dat het minder is dan dat.’

‘Daar twijfel ik niet aan,’ zei ik oprecht. ‘Hoewel ik niet zo vaak naar buiten mag, is het duidelijk dat de armen lijden.’

‘Ze zorgen ervoor dat je het meeste niet te zien krijgt, nietwaar?’ zei hij meer tegen zichzelf dan tegen mij. ‘Maar jij ziet het tenminste. De meesten kijken weg als ze ermee worden geconfronteerd.’

Niet voor het eerst voelde ik me nutteloos. Natuurlijk was mijn opvoeding bedoeld om me voor te bereiden op een leven dat louter decoratief was, maar ik voelde dat ik niet in de mal paste die voor mij was gevormd.

‘Ik wil helpen,’ zei ik. ‘Echt.’

‘Ik geloof je,’ zei hij. ‘Maar er is een andere vorm van hulp

nodig dan liefdadigheidsmanden en aalmoezen. Kleine, stapsgewijze hervormingen helpen niet, we hebben een revolutie nodig.’

‘Is dat niet al eens geprobeerd?’ vroeg ik, terwijl ik de ironie uit mijn stem probeerde te houden. ‘Of wilt u dat de guillotines terugkeren op de Place de la Concorde?’

‘Nee. In tegenstelling tot veel van mijn landgenoten ben ik geen voorstander van geweld. Ik verafschuw het zelfs. Maar soms is het de enige oplossing. De arbeiders van Parijs verdienen het om meer zeggenschap over hun eigen leven te krijgen.’

‘Wat kan er gedaan worden?’ vroeg ik. ‘Wat kunnen we doen?’

‘We verzetten ons,’ zei hij eenvoudigweg. ‘We verenigen de mensen voor de goede zaak en herinneren hen eraan van wie de laars is die ze op hun nek voelen.’

‘Dat klinkt nogal bruut.’

‘Dat is het ook.’

Ik dacht aan de manier waarop mijn ouders tegen de bedienden spraken en tegen iedereen uit een lagere klasse, en wist dat hij gelijk had.

We bereikten de poort naar de bediendeningang aan de binnenplaats waar het personeel leveringen en dergelijke in ontvangst nam. Ik haalde de sleutel tevoorschijn en zwaaide ermee toen ik de deur had opengemaakt.

‘Ziet u, ik heb wettelijke toegang, monsieur. Als u me nu wilt excuseren, er ligt een keukenmeid in mijn bed te slapen die zal worden ontslagen als ze daar wordt ontdekt.’

‘U bent een verrassing, mademoiselle Vigneau. Ik hoop dat u me opnieuw verrast door aanstaande dinsdag te komen luisteren naar mijn toespraak in Les Halles. Het zou wel eens interessant voor u kunnen zijn als u echt wilt helpen.’

‘Ik zal erover nadenken,’ zei ik terwijl ik mijn blik neersloeg.

‘Dat hoop ik.’

Hij overhandigde me de mand en liep zonder verder iets te zeggen de straten van Parijs weer in. Ik keek hem na, zag hem

steeds kleiner worden en uiteindelijk uit het zicht verdwijnen. Ik wist niet wie deze man was, niet echt, maar merkte dat ik kolkte van jaloezie. Er zat een diepgang in zijn overtuigingen die ik nog nooit eerder had gezien en die ik nooit zou kunnen evenaren.

Eerder verschenen van Aimie K. Runyan:

Stemmen aan het front
De school voor perfecte bruiden

Eerste druk juli 2024

Oorspronkelijke titel *A Bakery in Paris*

Published by arrangement with William Morrow Paperbacks, an imprint of Harper-Collins Publishers

Copyright © 2023 by Aimie K. Runyan

The moral right of the author of this work has been asserted in accordance with the Copyright, Designs and Patents Act 1988

Copyright © 2024 voor deze uitgave Uitgeverij De Fontein, Utrecht

Vertaling Caecile de Hoog en Lara Visser

Omslagontwerp De Weijer Design, Baarn, naar een ontwerp van Yeon Kim

Omslagbeeld © stock.adobe.com; © Getty Images

Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best

ISBN 978 90 261 7231 1

ISBN e-book 978 90 261 7232 8

ISBN luisterboek 978 90 261 7233 5

NUR 302

www.uitgeverijdefontein.nl

Uitgeverij De Fontein vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Alle personen in dit boek zijn door de auteur bedacht. Enige gelijkenis met bestaande – overleden of nog in leven zijnde – personen, anders dan die in het publieke domein thuishoren, berust op puur toeval.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, door geluidsopname- of weergaveapparatuur, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.